

Секція 2. Передумови та фактори інноваційного розвитку національної економіки в умовах глобалізації.

Полковниченко С.О., к.е.н., доцент,
Чернігівський державний інститут
економіки і управління (м. Чернігів, Україна)

СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Важливе значення як для України в цілому, так і для кожного її регіону в сучасних умовах має активізація інноваційної діяльності. Адже конкурентоспроможність країни на світовому ринку визначається темпами впровадження новітніх науково-технічних рішень, розвитку наукомістких виробництв, ефективністю інноваційних процесів.

За рівнем інноваційної активності Чернігівська область у 2012 р. замкнула десятку кращих серед регіонів України, піднявшись на одну сходинку порівняно з 2011 р. Частка промислових підприємств, що займалися інноваціями, в області у 2012 р. становила 20,4% (у 2011 р. – 17,8%), тоді як у 2001 р. – 34,7% [1]. В Україні аналогічні показники є дещо нижчими – 17,4% у 2012 р.; 16,2% – у 2011 р.; 16,5% – у 2001 р. [2] (рис.1). Найвищий рівень інноваційної активності протягом двох останніх років зафіксовано в Запорізькій (29,8% у 2012 р. і 27,6% у 2011 р.); Миколаївській (29,8% і 22,8% відповідно); Херсонській (26,1% і 26,5%) областях та м. Києві (26,1% і 25,7%). Водночас у Полтавській області у 2012 р. інноваціями займалися 8,3% промислових підприємств (8,2% у 2011 р.); у Закарпатській – 8,5% і 9,4%; у Київській – 9,0% і 9,7% відповідно [3].

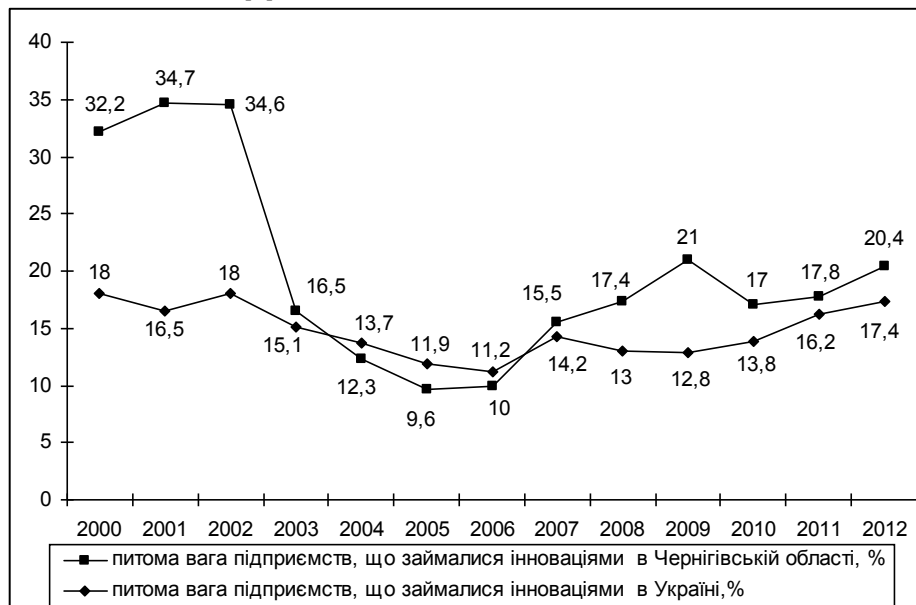

Рис.1. Питома вага промислових підприємств, що займалися інноваціями в Чернігівській області і Україні у 2000-2012 рр., в % (побудовано за даними:[1; 2]).

У 2012 р лише 43 промислові підприємства Чернігівщини (у 2011 р. – 42) займалися інноваціями, серед яких найбільш інноваційно активними були підприємства машинобудування та легкої промисловості [1].

Динаміка питомої ваги підприємств, що впроваджували інновації в Чернігівській області, порівняно з аналогічним показником по Україні, представлена на рис.2. Аналіз наведених даних свідчить про низький рівень впровадження інновацій на підприємствах Чернігівської області – 13,7% у 2012 р., що майже відповідає середньо-українському показнику – 13,6%. Найвищий рівень впровадження інновацій на Чернігівщині спостерігався на початку XXI століття – у 2000-2002 рр.

Основними напрямками інноваційної діяльності підприємств є впровадження інноваційних технологічних процесів та інноваційної продукції. За 2012 р. в Чернігівській області впроваджено 28 нових технологічних процесів (на 47,4% більше, ніж у попередньому році), з яких 4 (у 2011 р. – 5) спрямовані на економне використання матеріальних та енергетичних ресурсів. Технологічне оновлення виробництва здійснювали 19 підприємств. Найактивніше нові технологічні процеси впроваджували (64,3% від загальної кількості технологічних процесів) підприємства машинобудування.

У 2012 р. підприємствами Чернігівської області освоєно виробництво 42 інноваційних видів продукції, з яких 29 – нові види техніки. Порівняно з 2011 р. кількість інноваційних видів продукції не змінилась, а кількість нових видів техніки збільшилась на 16 %. Із загальної кількості освоєних нових видів продукції майже дві третини (69%) становила продукція машинобудування.

Рис.2. Питома вага промислових підприємств, що проваджували інновації в Україні і в Чернігівській області, в % (побудовано за даними:[1; 2]).

Для здійснення інновацій у 2012 р. підприємствами промисловості було витрачено 39,467 млн. грн., що на 20,3% менше, ніж у 2011 р. Основним джерелом фінансування інновацій, як і в попередні роки, залишилися власні кошти підприємств. За їх рахунок у 2012 р. здійснювали інновації 72,4% інноваційно активних промислових підприємств. Якщо у 2010 і 2011 роках ні держава, ні іноземні інвестори не вклали коштів у інноваційну діяльність, то у 2012 р. їх частка становить 8,5% і 8,3% відповідно [1].

У результаті впровадження інновацій 10,9% промислових підприємств області у 2012 р. поставляло на ринок інноваційну продукцію, обсяг реалізації якої склав 190,2 млн. грн. Проте питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової в Чернігівській області у 2012 р. є найнижчою за останні 13 років – 1,4%. В той час, як, наприклад, у 2001 р. даний показник становив 22,7%, а в 2010 р. – 9,4% [1]. В Україні питома вага реалізованої інноваційної продукції теж знизилась за останні роки від 6,8% у 2001 р. до 3,8% – у 2011 р. і до 3,3% – у 2012 р. [2].

Основними чинниками, що перешкоджають інноваційній діяльності в Чернігівській області, як і в цілому по Україні, є нестача власних коштів; низький рівень фінансової підтримки з боку держави; висока вартість нововведень; високий економічний ризик; тривалий термін окупності нововведень; нестача кваліфікованого персоналу; відсутність стимулів до впровадження інновацій тощо.

Водночас SWOT-аналіз інноваційної діяльності у Чернігівській області дозволяє серед сильних сторін відзначити значний науковий потенціал регіону, а саме: наявність мережі науково-дослідних організацій, вищих учбових закладів з високим рівнем і тривалими традиціями викладання природничих і технічних наук; велику частку осіб з вищою освітою і науковим ступенем; сприйнятливості населення до інновацій, точних наук і техніки.

До слабких сторін можна віднести недостатню розвиненість інноваційної інфраструктури області; високий ступінь зносу основних фондів як у науковій, так і у виробничій сфері; практично зруйновану схему взаємодії між наукою, освітою і виробництвом.

Потенційними загрозами для розвитку інноваційної діяльності в області є відтік кваліфікованих кадрів в інші сфери діяльності; погіршення державного фінансування і загалом ресурсного забезпечення наукової та інноваційної діяльності; нестійке фінансове становище підприємств і зниження попиту на нову продукцію.

Можливості для розвитку інновацій в регіоні пов'язані з впровадженням перспективних інноваційних проектів; модернізацією існуючих промислових підприємств та будівництвом нових; створенням нових інноваційних виробництв, у т.ч. на базі непрацюючих підприємств; формуванням кластерних об'єднань; розвитком малих інноваційних компаній тощо.

Для ефективного використання інноваційного потенціалу Чернігівської області необхідна розробка і впровадження інноваційних проектів, що стимулюють інноваційну діяльність господарюючих суб'єктів.

Література

1. Головне управління статистики у Чернігівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://chernigivstat.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Обласні управління статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buhgalter911.com/Res/Ssilki/obluprstat.aspx>